

TÜRKİYE'DE İŞİTME ENGELLİLERİN DİN EĞİTİMİ

Yazar: Dr. Mustafa Başkonak

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 14824

ISBN: 978-605-7786-50-0

1. Baskı, Aralık 2019

Baskı Cilt

Dizgi Ofset Matbaacılık

Matbaacılar Sit. 10451. Sk. No: 4

Karatay/KONYA

0 (332) 342 07 42

Kütüphane Kimlik Kartı

TÜRKİYE'DE İŞİTME ENGELLİLERİN DİN EĞİTİMİ

Dr. Mustafa Başkonak (Yazar)

XII+272 s., 135x215 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-605-7786-50-0

1. Giriş, 2. İşitme Engellilik, 3. Öğrenci ve Eğitimci Görüşler,
4. Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

Rampalı İş Merkezi Kat: 1 No: 121

Tel: 351 92 85 • Meram/KONYA

E-mail: bilgi@egitimyayinevi.com

*Elleriyle konuřup, gözleriyle duyanlara ...
Ve koca yürekli eğitmcilerine ...*

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	IX
KISALTMALAR	XI
GİRİŞ	13
I. Araştırmanın Konusu ve Problemi	13
II. Araştırmanın Amacı ve Önemi	16
III. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları	17
IV. Araştırmanın Hipotezleri	18
V. Araştırmanın Yöntemi	19
V.1. Araştırmanın Modeli	19
V.2. Çalışma Grubu	20
V.2.1. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Demografik ve Kişisel Bilgileri	22
V.2.2. Araştırmaya Katılan Eğitimcilerin Demografik ve Kişisel Bilgileri	24
V.3. Veri Toplama Araçları	25
V.4. Verilerin Toplanması Süreci	26
V.4.1. Görüşmelerin Yapılması	27
V.5. Verilerin Analizi	29

BİRİNCİ BÖLÜM İŞİTME ENGELLİLİK

I. İşitme Engelli Bireyler	33
II. Geçmişten Günümüze İşitme Engelli Bireyler	35
III. Engel ve İşitme Engeli ile İlgili Tanımlar	42
III.1. Engel, Engelli ve Engellilik	42
III.2. İşitme ve İşitme Kaybı	43
III.3. İşitme Engeli ve İşitme Yetersizliği	44
III.4. İşitme Engelli ve İşitme Engellilik	44
III.5. Sağırılık ve Sağır Kültürü	45
IV. İşitme Engelliliğinin Nedenleri	46
V. İşitme Engelinin Sınıflandırılması	48
V.1. Eğitsel ve Fizyolojik Yaklaşım	48
V.2. İşitme Kaybının Meydana Geldiği Yaş	49
V.3. İşitme Kaybının Derecesi	49
V.4. İşitme Kaybının Oluş Yeri	51
VI. İşitme Engelli Çocukların Gelişim Özellikleri	51
VI.1. Dil Gelişimi	52
VI.2. Bilişsel Gelişim	52
VI.3. Motor Gelişim	53
VI.4. Sosyal ve Duygusal Gelişim	54

VII. İşitme Engellilerle İlgili İstatistiksel Bilgiler	55
VIII. Ülkemizde İşitme Engellilerin Eğitimi	56
VIII.1. İşitme Engellilerin Örgün Eğitiminde Özel Eğitim Kurumları	56
VIII.1.1. Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi İşitme Engelli Bireyler Destek Eğitim Programı	59
VIII.1.2. İlköğretim ve Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersi Öğretim Programı	60
VIII.2. İşitme Engellilerin Eğitimlerinde Kullanılan Yöntemler	61
VIII.2.1. Sözel İletişim Yöntemi (Oral)	62
VIII.2.2. Doğal İşitsel Sözel Yöntem	63
VIII.2.3. İşaret Yöntemi (Manuel)	63
VIII.2.4. Toplam Yöntem (Total)	65
VIII.2.5. İki Dil Yöntemi (Bilingual)	66
VIII.3. İşitme Engellilerin Eğitiminde Yaygın Eğitim Programları	66
VIII.3.1. Kur'an Kursları Öğretim Programının İçeriği	68
VIII.3.2. Sivil Toplum Kuruluşlarında İşitme Engellilere Verilen Din Eğitiminin İçeriği	69
IX. İşitme Engellilere Yönelik Din Eğitimi Çalışmaları	70
IX.1. Diğer Kültürlerde İşitme Engelliler ve Din Eğitimi Çalışmaları	70
IX.2. İslâm Dininin Engelliliğe Bakışı ve Ülkemizde Din Eğitimi Çalışmaları	74

İKİNCİ BÖLÜM

ÖĞRENCİ VE EĞİTİMCİ GÖRÜŞLERİ

I. Öğrenci Görüşlerinden Ortaya Çıkan Bulgular	79
II.1. Algılama ve Anlamadaki Yetersizlik	80
II.2. Soyut Olan ve Türkçe Olmayan Kavramlar	81
II.3. Uzun Cümlelerden Oluşan Dinî Metinler	83
II.4. Dudak Okumaya Mani Olan Durumlar	84
II.5. Derslerin İşlenişi	86
II.6. Öğretim Yöntem ve Teknikleri	87
II.7. Dinî Kavramlar	89
II.8. Dinî Kavram Öğretimi	90
II.9. Dinî Kavramların Tekrarı	92
II.10. Kur'an-ı Kerim Öğretimi ve İbadet Eğitimi	93
II.11. Ders İçi Etkinlikler	95
II.12. Eğitimin Sürekliliği	97
II.13. Öğretmenlerin İşaret Dili Yeterliği	98
II.14. Erkek Din Görevlilerinin İşaret Dili Yeterliği	100
II.15. Ailelerin İşaret Dili Yeterliği	102
II.16. İşitme Engellilere Yönelik Toplumsal Farkındalık	103
II.17. Kaynaştırma Eğitimi	105

II.18. İşitme Engelli Okullarının Sayısı	106
II.19. Kur'an Kurslarının Sayısı	108
II.20. Anaokullarının Sayısı	109
II.21. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenlerinin Sayısı	111
II.22. İşaret Dili Tercümanlarının Sayısı	113
II.23. İşitme Engelli Okullarında Görev Yapan Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenleri	114
II.24. Öğrencilerin Eğitimciye Yardımcı Olması	116
II.25. İşitme Engellilerin Öğretmen Olarak Görev Yapması	117
II.26. İşitme Engelli Okullarının Öğretim Programları ve Ders Kitapları	119
II.27. Kur'an Kursu Öğretim Programı ve Ders Kitapları	121
II.28. Ders Araç-Gereçleri ve Materyaller	122
II.29. Dinî Kaynaklar	124
II.30. Türk İşaret Dili Dini Kavramlar Sözlüğü	125
II.31. Televizyon Programları	127
II.32. Görüntülü Fetva Hattı	128
II.33. Kur'an Kurslarındaki Derslikler	130
II.34. Engelsiz Camiler	131
II.35. Müftülükler ve Müftülük Personeli	133
II.36. İşitme Engelli Dernekleri	134
II.37. Sivil Toplum Kuruluşlarında Verilen Din Eğitimi	136
II.38. Konuların Anlaşılması	137
II.39. Ölçme-Değerlendirme	139
II.40. Yurtdışı Uygulamaları	140
II. Eğitimci Görüşlerinden Ortaya Çıkan Bulgular	142
II.1. Algılama ve Anlama Seviyesi	142
II.2. Okuma ve Yazma Becerisi	143
II.3. Hazırbulunuşluk	146
II.4. Öğretmen Merkezli Eğitim	147
II.5. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı	149
II.6. Soyut İçerikli Bilgiler	151
II.7. İnanç Konularının Anlaşılması	152
II.8. Kur'an-ı Kerim Öğretimi	154
II.9. İşitme Engellilerin İşaret Dili Yeterliği	156
II.10. Din Görevlilerinin İşaret Dili Yeterliği	157
II.11. Ailelerin İşaret Dili Yeterliği	159
II.12. Ortak İşaret dili	161
II.13. Okullarda Kaynaştırma Eğitimi	162
II.14. Kur'an Kurslarında Kaynaştırma Eğitimi	164

II.15. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersinin Haftalık Ders Sayısı	166
II.16. Kadın Öğretmenlerin Sayısının Yetersizliği	167
II.17. Dinî Yeterliği Bulunmayanların Din Eğitimi Çalışmalarında Bulunması	169
II.18. Öğrencilerden İşaret Dili Öğrenilmesi	171
II.19. Gönüllü Din Eğitimcileri	173
II.20. Öğretim Yöntemleri ve Materyaller	174
II.21. Öğretmen / Branş Dersliği	176
II.22. İnteraktif Paylaşımlar	177
II.23. Kur Sistemi	179
II.24. Müftülüklerin Destek Sunması	181
II.25. Sivil Toplum Kuruluşları	183
II.26. Kurumlar Arası İşbirliği	184
II.27. Eğitimcilerin Yer Değiştirme Sıklığı	186
II.28. Lisans Eğitiminde Özel Eğitim Dersleri	188
II.29. Akademik Çalışmalar	189

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM **TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER**

I. Tartışma	191
II. Sonuçlar	205
III. Öneriler	210
KAYNAKLAR	216
İNTERNETTEN YARARLANILAN KAYNAKLAR	225
EKLER	227
Ek 1. İşitme Engellilerin Eğitim Tarihinde Önemli Gelişmeler	227
Ek 2. Öğrencilerle Yapılan Görüşme Kayıtlarından Bir Örnek	230
Ek 3. Eğitimcilerle Yapılan Görüşme Kayıtlarından Bir Örnek	246
Ek 4. İşaret Dili Eğitimi İçin Hazırlanmış Kaynak Çalışmalar	269